

ÄMNESBUNDEN

LÄROPLAN

FOLKMUSIK DRAGSPEL

Borgå stads Livskraftsnämnd 18.11.2025

Förberedande undervisning i folkmusik dragspel

Målsättningar

- Spelglädje, att väcka intresse
- Ett naturligt spelsätt och behärskning av instrumentet
 - Sittställning
 - Händernas ställning
 - Fingersättningar
 - Att hantera bäljgen
- Att behärska grundrytmerna.
- Att läsa noter i G-klav.
- Att spela på gehör.
- Improvisation och lek med rytmer.
- Att vi lär oss att öva hemma.
- Handleda till grundstudierna

Innehåll

- Lätta melodier
- Lätta barnsånger
- Improvisationsövningar
- Samspel

GRUNDSTUDIER I DRAGSPEL

Allmänna målsättningar för alla nivåer

Framförande och uttryck

Redan från början av studierna är eleven aktivt med i att skapa musikaliska helheter och strukturer. Även från mycket små element kan man bygga fantastiska helheter – variation och improvisation gör musiken levande. En nybörjare kan också vara en konstnär. Från första början lär man sig att uppträda både ensam och i grupp, genom att spela och sjunga. Det är också viktigt att vänja sig vid att spela i olika ensembler (stora och små grupper, olika instrument). I ensemblesituationen övar eleven olika roller: som solist, ackompanjatör, stämspelare och gruppleddare.

Att lära sig att lära och att öva

Lärandet sker både genom gehör och noter. Variation och improvisation är också viktiga inlärningsområden redan från början. Regelbunden övning lärs ut och uppmuntras genom tydliga instruktioner och metoder som passar eleven (färdighetstabeller, övningsdagböcker etc.).

Vid genomgång av nya läxor används videor, ljudinspelningar och bilder tagna under lektionen (t.ex. för att hitta nya toner på instrumentet). På samma sätt används videospelningar för att observera det egna spelet och framförandet. Det är också viktigt med observationer från läraren och andra studerande. Efter grundnivån har eleven förmåga att självständigt framföra traditionell och ny folkmusik – genom att spela, sjunga, improvisera och komponera, både ensam och i grupp.

Lyssnande och musikaliskt gestaltande

Gehörsbaserad musikförståelse lärs först genom lärarens modell och senare även utan visuell bild, till exempel direkt från inspelningar. Notbilden stödjer inläringen. Färdigheter att läsa och skriva noter används också vid sökning av repertoar samt i egna kompositioner, arrangemang och notskrivningsarbeten. Analys av det egna spelandet styrs genom videoinspelningar.

Eleverna uppmuntras att lyssna på musik brett och att aktivt gå på konserter. Lyssningsövningar kan innehålla uppgifter (analysuppgifter, identifiering av instrument, igenkänning av stilar och epoker osv.).

Läraren kan ge tips på relevanta artister eller skapa spellistor för eleverna.

För egna kompositioner söker eleven inspiration genom aktivt lyssnande: vad kan jag ta från denna stil till min egen komposition osv.

Komposition och improvisation

Komposition, improvisation och variation är med från början och en väsentlig del av studierna. Eleven växer med sina uppgifter i takt med att färdigheterna utvecklas. För nybörjare skapas tydliga ramar för både improvisation och komposition, till exempel genom att begränsa vilka toner som används, fördefiniera rytmnönster samt använda bordun eller enkel harmonik.

Skalor närmas genom improvisation och komposition – vilken skala behöver jag eller använder jag här? På detta sätt blir även kyrkotonarterna bekanta på ett naturligt sätt.

Improvisation övas på många olika sätt inom ensemblespel: att spela solon medan ensemblen ackompanjerar, att hålla tempo medan någon annan improviserar, lyssnings- och responsövningar med mera. I gruppspel lär sig eleverna att improvisera tillsammans, att arrangera egna stycken för gruppen, att skapa stämmor och att använda olika ackompanjemangstekniker – både förberett i förväg och skapat i stunden.

- Att hitta spelglädjen
- Att hantera instrumentet
- Ergonomi
- Att spela på gehör
 - efter lärarens exempel
 - efter en inspelning
 - att upprepa nyanser
- Notläsning
 - G-klav
 - F-klav
 - Rytmer
- Samspel
 - På alla nivåer
 - Att spela stämmor
 - Ackompanjemang
 - Olika sammansättningar
 - Tillsammans med olika instrument
- Variation och improvisation
 - Rytmisk variation
 - Melodisk variation
 - Improvisation till en färdig rytm
 - Improvisation med begränsade toner
 - Fri improvisation
- Egna kompositioner på alla nivåer

GRUNDNIVÅ 1

Målsättningar

- Naturligt spelsätt och hantering av instrumentet
- Hantering av bälgen: att spela starkt/svagt
- Att eleven lär sig öva regelbundet och förnuftigt
- Att eleven lär sig spela på gehör efter lärarens exempel
- Notläsning (G-klav)
- Skalor
 - Dur-, moll- och modala skalor
- Rytmask variation
- Improvisation
 - Rytmask improvisation på begränsade toner
 - Fri improvisation på begränsade toner
- Eleven bekantar sig, enligt möjligheterna, med diatoniska dragspel (om huvudinstrumentet är 5-radigt) eller med 5-radigt dragspel (om huvudinstrumentet är diatoniskt dragspel)
- Eleven lär sig uppträda i olika situationer
- Spelglädje

Innehåll

- Melodier i olika stil
- Egna kompositioner
- Variations- och improvisationsövningar
- Lätta ackompanjemangsuppgifter
- Utan ackordgrund
- Med ackordgrund
- Ensemblemusicering med sång och spel

NIVÅPRESTATION

Teknisk del

Ingår i den konstnärliga delen i form av improvisation och variation

Konstnärlig del

- Program
 - Tre stycken som spelas utan noter
 - En del av styckena spelas tillsammans med läraren/ ensemblen
 - Programmet innehåller variation och/eller improvisation samt ackompanjemang

- Eleven skriver en kort presentationstext om sig själv och nivåprovsprogrammet (t.ex. styckenas ursprung)
- Nämnd
 - 2–3 medlemmar, den egna läraren och eleven
- Att spela utantill
 - Hela programmet spelas utan noter, också samspelet

GRUNDNIVÅ 2

Målsättningar

- Naturligt spelsätt och hantering av instrumentet
- Hantering av bälgen: att spela starkt/svagt
- Att öva självständigt och olika övningsmetoder
- Att spela på gehör
 - Att imitera också nyanserna
- Notläsning (G-klav och F-klav)
- Rytmsk och melodisk variation
- Att bygga egna strukturer
- Egna kompositioner
- Egna arrangemang
- Improvisation
 - Dur, moll (naturlig, harmonisk), mixolydisk och dorisk skala
 - Fri improvisation med begränsade toner
- Eleven bekantar sig, enligt möjligheterna, med diatoniska dragspel (om huvudinstrumentet är 5-radigt) eller med 5-radigt dragspel (om huvudinstrumentet är diatoniskt dragspel)
- Eleven lär sig uppträda i olika situationer
- Spelglädje

Innehåll

- Melodier i olika stil
- Egna kompositioner
- Variations- och improvisationsövningar
- Lätta ackompanjemangsuppgifter
 - Utan ackordgrund
 - Med ackordgrund
- Ensemblemusicering med sång och spel

NIVÅPRESTATION

Teknisk del

- Ackompanjemangsuppgift
 - En ackompanjemangsuppgift, antingen ackordackompanjemang eller komp med en annan ton. Nämnden ger uppgiften.
 - Harmoniseringen kan vara enkel, viktigare är en mångsidig användning av olika kompstilar samt variation
 - Kan avläggas skilt från den konstnärliga delen
 - Nämnden består av en medlem, egna läraren och eleven
 - Andra tekniska delområden ingår i den konstnärliga delen (variation och improvisation)

Konstnärlig del

- Program
 - Fyra stycken som spelas utan noter
 - En del av styckena spelas med läraren/en grupp
 - Programmet innehåller variation och improvisation samt ackompanjemang, gärna också egna kompositioner/arrangemang
 - Eleven skriver en kort presentationstext om sig själv och nivåprovsprogrammet (till exempel styckenas ursprung)
- Nämnd
 - 2–3 medlemmar, den egna läraren och eleven
- Att spela utantill
 - Hela programmet spelas utan noter, också samspelet

GRUNDIVÅ 3

Målsättningar

- Att utveckla elevens självutvärdering
 - Analysering av det egna övandet till exempel med hjälp av videoinspelning
- Olika slags teknik med bälgen (till exempel tremolo)
- Variation och improvisation
 - Mångsidig och stiltrogen improvisation
 - I alla tonarter
- Att spela på gehör
 - Även från inspelningar
- Notläsning
 - Alla tonarter, även modala
 - Alla taktarter, även förändringar i taktart

- Att göra egna arrangemang och strukturer
- Egna kompositioner
 - I olika stil
 - Både för standard- och melodibas
- Samspel
 - Att göra egna arrangemang
 - Hitta på stämmor
 - Mångsidigt ackompanjemang
 - Också med sång
- Att uppträda inför publik
 - Eleven klarar av att uppträda med större helheter
 - Spelglädje

Innehåll

- Improvisations- och variationsövningar
- Ackompanjemang i olika stil och att öva att spela en annan stämma
- Musik i olika stil
 - Även kompositioner från dragspelets ”gyllene tid” (t.ex Frosini, Pihlajamaa) och nykomponerad musik för dragspel samt barockmusik
- Egna kompositioner
- Egna arrangemang

NIVÅPRESTATION

- Ackompanjemangsuppgift
 - En ackompanjemangsuppgift, antingen ackordackompanjemang eller komp med en annan ton. Nämnden ger uppgiften.
 - Harmoniseringen kan vara enkel, viktigare är en mångsidig användning av olika kompstilar samt variation
 - Kan avläggas skilt från den konstnärliga delen
- Nämnden består av en medlem, egna läraren och eleven
- Andra tekniska delområden ingår i den konstnärliga delen (variation och improvisation)

Konstnärlig del

- Program
 - Eleven planerar tillsammans med sin lärare en programhelhet på ca 10–15 minuter, som spelas delvis med läraren/en grupp
 - Programmet innehåller stycken i olika stilar som spelas utan noter, egna kompositioner och/eller arrangemang, variation och improvisation samt ackompanjemang
 - Eleven skriver en kort presentationstext om sig själv och nivåprovsprogrammet (t.ex. styckenas ursprung)

- Nämnd
 - 2–3 medlemmar, den egna läraren och eleven

FÖRDJUPADE STUDIER I FOLKMUSIK DRAGSPEL

Målsättningar

- Att utvidga och fördjupa grundstudiernas kunskaper enligt elevens egna målsättningar och intresseområden
 - Till exempel tvärkonstnärlighet
 - Multi-instrumentalism
- Att söka den "egna rösten"
- Att utvidga uttrycket
- Att utveckla musikaliska och instrumenttekniska färdigheter
- Att planera mångsidiga och fungerande konserthelheter
- Spelglädje

Innehåll

- Mångsidig repertoar
 - Fokus enligt elevens önskemål
 - Innehåller i varje fall ett mångsidigt urval inhemska och/eller utländska folkmusik samt egna kompositioner och improvisation
- Vi uppmuntrar, enligt elevens intresseområde, till att använda tvärkonstnärlighet och eventuella sidoinstrument i nivåprovet
- Att delta i olika samspelsproduktioner

Slutarbete

- Program
 - Eleven planerar tillsammans med sin lärare ett program på cirka 15–20 minuter, som på ett mångsidigt sätt visar elevens musikalitet och instrumentkunskap.
 - Eleven uppmuntras att reflektera över sin bredare kompetens och att utnyttja andra intresseområden i utformningen av helheten (till exempel att kombinera huvudinstrumentet med biinstrument, musikteknologi, dans, bildkonst, drama etcetera).
 - Konserten kan vara delvis eller helt i videoformat.
 - Eleven skriver en introduktionstext där hen berättar lite om sig själv och om examensprogrammet (till exempel verkens ursprung).
- Nivåprovet kan bestå av skilda konserter (till exempel enligt olika teman)
 - till exempel 2x10 minuter.
- Nämnd
 - 2–3 medlemmar, egna läraren och eleven